

ARANYLÁZ

21/1a EPIZÓDOK AZ ARANYÁSÓK ÉLETÉBŐL

SZÖVEGKÁRTYÁK

Nome a 20. század elején Alaszka legnépesebb városa volt, ma kisváros, lakossága 3505 fő, a Seward-félsziget déli partján helyezkedik el.

Az európai telepesek megérkezéséig Alaszka nyugati partjának ezt a részét inupiat indiánok lakták, de állandó településük nyomaira eddig nem bukkantak. 1898-ban három svéd aranyat fedezett fel az Anvil-patakban. Rá egy évre az új város lakossága már tízezer fő volt. 1900 tavaszán Seattle és San Francisco kikötőiből több ezer aranyásó indult északra; sátorvárosuk a Rodney-foktól a Nome-fokig húzódott, 48 km hosszan. Az 1900-as népszámláláskor 12 488 főt írtak össze, ezzel Nome lett a korabeli Alaszka legnagyobb városa.

1896 augusztusában az indián származású Skookum Jim Mason unokatestvérével, Dawson Charlie-val és unokaöccsével, Patsy Hendersonnal a Yukon terület déli határától pár kilométerre lévő Carcrossból észak felé tartott a Yukon folyó mentén, testvérét, Kate-et és annak férjét, George Carmackot keresve. A Klondike folyó torkolatánál találkoztak velük, valamint egy újskóciai származású aranyásóval, Robert Hendersonnal, aki a Klondike-tól délre lévő Indian folyó mentén kutatott, de felhagyott vele, mert nem akart az indiánok közelében lenni. A csoport követte a Klondike folyását egészen a Rabbit (ma: Bonanza) patakig, ahol jávorszarvasra akartak vadászni.

1896. augusztus 16-án gazdag aranylerakódásra bukkantak a Rabbit patakban: valószínűleg maga Skookum Jim fedezte fel, de egyes források szerint Kate Carmack. A területet hivatalosan George Carmack nevére foglalták le, mivel tartani lehetett attól, hogy egy indián által bejelentett igényt nem fogadnak el, a környék bányászai pedig nem tartanak tiszteletben.

A lelet híre gyorsan terjedt a Yukon völgyében, és az addig a Fortymile és a Stewart folyóknál dolgozó aranyásók voltak az elsők, akik területekhez jutottak a Bonanza, az Eldorado és a Hunter patakok mentén. Henderson, aki mindössze néhány mérföldnyire, a hegy másik oldalán dolgozott, már csak akkor értesült az aranyról, amikor a jó helyek mind elfogytak.

A sikerrel járt aranyásók első csoportja 1897. július 17-én érkezett meg Seattle-be; a szerencsét próbálók rohama egy hónapon belül megkezdődött. 1898-ban a klondike-i terület lakossága 40 ezerre ugrott, a megnövekedett populációt éhínség fenyegette.

Az aranyásók többsége az alaszakai Dyea kikötőjéből indulva a Chilkoot-hágón keresztül, szintén jelentős részük pedig a 15 km-re lévő Skagwayból indulva a White-hágón át jutott el a már kanadai területen fekvő Bennett-tóhoz. Itt csónakokat építettek, melyekkel 800 kilométert kellett megtenniük a Yukonon.

21/1b EPIZÓDOK AZ ARANYÁSÓK ÉLETÉBŐL

SZÖVEGKÁRTYÁK

1899-ben elkészült a „White Pass and Yukon” vasútvonal első szakasza Skagway és a Bennett-tó között, így Dyea forgalma csökkent – bár ekkorra már a roham legnagyobb hullámai is alábbhagytak.

A meredek és veszélyes Chilkoot-hágóra felkapaszkodó ösvény 800 méterén 300 méteres szintkülönbséget kellett leküzdeni. A hegyoldal málhás állatok számára járhatatlanul meredek, így minden csomagot emberi erővel kellett feljuttatni a kanadai határőrállomásig. A hegymászást a jégbe vájt 1500 lépcsőfok könnyítette valamelyest.

A White-hágó alacsonyabb, de nehezebben járható volt: a Halott Lovak Ösvényének nevezték, mivel mintegy háromezer állat pusztult el rajta. További útvonalak vezettek a Copper folyó völgyében; a Stikine folyó és a Teslin-tó mentén; és két kizárólag kanadai területen haladó ösvény is volt, az Ashcroft és az Edmonton.

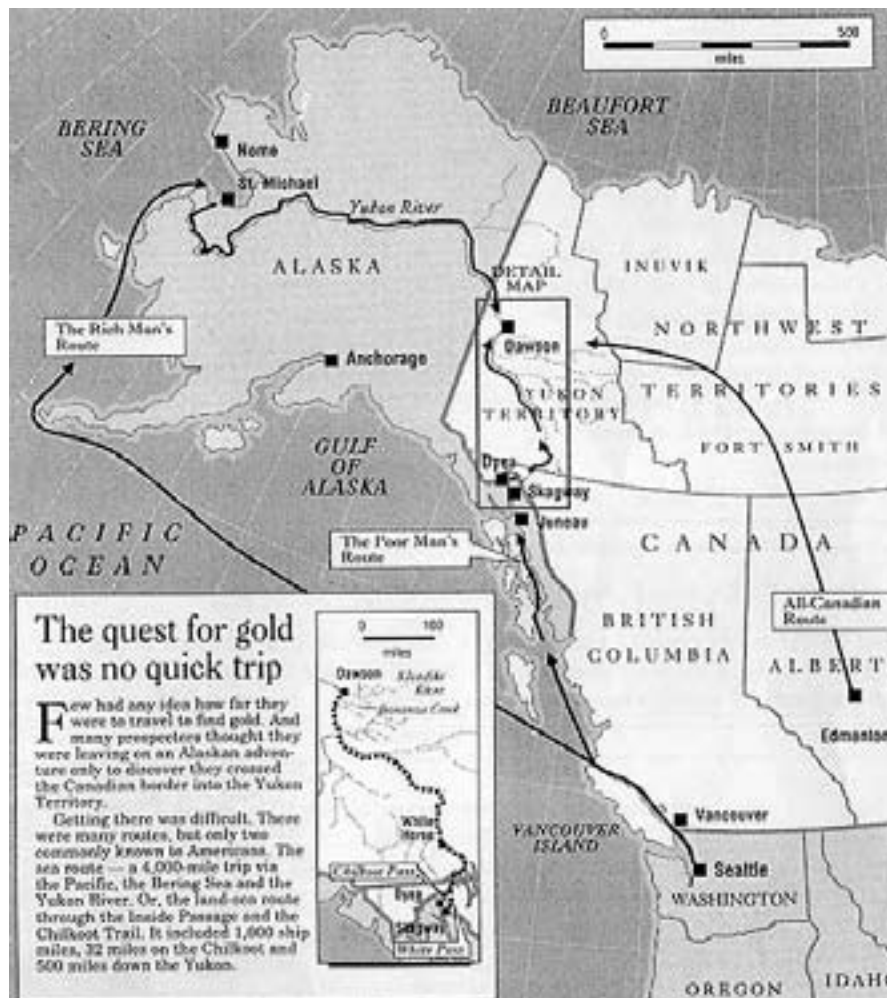
A területet gőzhajóval is meg lehetett közelíteni, 2600 km-t utazva felfelé a Yukonon, de ez sem volt biztonságosabb megoldás: 1897 végén az alaszakai Fort Yukonnál egy gőzös a jég fogságába esett, utasait ki kellett menekíteni.

Az aranylázban becslések szerint százezer ember vett részt, 1898-ra 30 ezernek sikerült eljutnia Dawson Citybe. Az első népszámlálás alkalmával, 1901-ben már csak 9000 fő élt itt.

A klondike-it tartják a legbékésebb aranyláznak: a kanadai hatóságok, főként a rendőrség északnyugati egysége, a North West Mounted Police Sam Steele vezetésével, mindent megtettek, hogy a tömegrohamot biztonságos és törvényes keretek között tartsák.

Megelőzendő az előző két évben Dawson Cityben kialakult helyzetet, csak azokat engedték be a yukoni területre, akik megfelelő mennyiségű (egy tonnányi!) élelemmel és felszereléssel rendelkeztek.

21/2 AZ ARANYÁSÓK ÚTVONALA TÉRKÉPVÁZLAT

21/3 AZ ARANYMOSÓK MUNKÁJA

1. A hely kiválasztása után az aranyász felállította az aranymosó asztalt (a mosópadot), ami három részből állt. A lábakból, az asztallapból a posztócsíkokkal, valamint a rostából. A mosópad általában 150-180 cm hosszú és 60 cm széles fenyődeszka, aminek a két hosszabbik oldalán 5-10 cm magas deszkaperemek voltak. Erre a lapra tették rá az egymást fedő posztócsíkokat. Erre azért volt szükség, hogy az anyagon meg tudjanak kapaszkodni az arany szemek.
2. A pad felső részére kerül a rosta vagy saroglya. Ez egy három oldalán peremmel ellátott sűrű szövésű szita volt. A negyedik oldalon rá lehetett akasztani a pad peremére, és ennél fogva lehetett mozgatni fel-le. A drótháló, ami a saroglya alján volt, elég sűrű szövésű ahhoz, hogy csak a kisebb szemcsenagyságú anyagokat engedje át, a nagyobb kavicsokat pedig megtartsa.
3. A mosás megkezdésekor az aranyász egy-két lapát fövenyt tett a saroglyára, majd köpőcével merte rá a vizet. Ennek hatására a víz átmosta a fövenyt, és kimosta belőle az aranyat és a homokot. A nehéz fajsúlyú arany megtapadt a posztó szálai között, míg a kisebb fajsúlyú anyagokat magával sodorta a víz le az asztalról. Egészen addig meregették a vizet a köpőcével a saroglyán található fövenyre, amíg már csak kavicsok voltak rajta. Ekkor leöntötték a kavicsokat a saroglyáról, és jöhetett a következő néhány lapát föveny.
4. Fontos volt az is, hogy a víz hogyan, milyen sebességgel mosta át a fövenyt. Ha nagyon lassan, félve öntötte az aranyász a homokra a vizet, akkor a víznek nem volt elég energiája arra, hogy átmosta azt. Így nagyon sokáig tartott egy-egy lapátnyi föveny feldolgozása. Míg hogyha túl nagy lendülettel öntötte a vizet a saroglyára, akkor nagy esélye volt annak, hogy az arany egy jelentős részét is lemosta a posztóról.
5. Az aranyász tehát a tényleges aranymosás folyamán nem tett mást, mint fellapátolta a fövenyt a padra, majd jól átmosta vízzel, s amikor már csak a kavicsok maradtak a saroglyán, leöntötte azt róla, és a következő adag fövenyt lapátolta rá. Ezt a folyamatot egészen addig folytatta, amíg a posztó nem „telítődött” arany szemekkel. Azt nevezzük telítődésnek, amikor már elég sűrűn vannak a posztón az arany szemek, és félő, hogyha folytatjuk a munkát, akkor már az új arany szemek nem tudnak megkapaszkodni a posztóban, és így lemosódnak a padról. Amikor az aranyász észlelte, hogy elkezdett telítődni a posztó, abbahagyta a munkát, és kimosta a posztócsíkokat.
6. A nap végeztével lemosta az utolsó adag arany szemcsét is a posztóról bele a vödörbe (ami szintén fából volt), és összekapta a felszerelését. Ekkor még volt egy kis dolga a vödörben található anyaggal. Ugyanis még le kellett szedni róla a fölösleges vizet, mégpedig úgy, hogy az arany a vödörben maradjon. Ezt a folyamatot hasonlóan végezte, mint a lapátpróbánál a homok lemosását a lapátról. Ugyanis, az, amit a posztóról lemosott, még mindig nem volt tiszta arany. Ideális esetben ez már csak arany szemcséket és vasat tartalmazott, de nagyon ritka az ilyen tökéletes arany mosás. Általában még akadt benne vörösgránit is, és ha hanyagabban végezte a munkáját az arany mosó, vagy kevésbé értett hozzá, akkor még kvarchomok is lehetett ebben az anyagban. Tehát még a folyóparton addig öntögette le a vizet az arannyal dúsított anyag tetejéről, amíg már csak tiszta vizet öntött le róla. Amikor már az összes kvarchomokot sikerült lemosnia, akkor a megmaradt anyag nem volt több egy-két ökölnyi tömegűnél.
7. Ez a fekete színű sárárany volt a napi termése az aranyásznak. Ezt aztán otthon egy edényben gyűjtötte, úgy, hogy vízben álljon. Általában néhány hétig, hónapig gyűjtögették otthon az aranyászok ezt a fekete masszát, és utána kezdték csak el a harmadik fokozatát az arany mosásnak, a foncsoritást és az arany kiégetését.

21/4 ÁSVÁNYRÁRÓI ARANYÁSZOK

KÉPEK A NÉPRAJZI LEXIKON INTERNETES ANYAGÁBÓL

	
<p>Aranymosó csónakkal szállítja a felszerelését</p>	<p>Aranymosó lapátpróbát végez</p>
	
<p>Aranymosó kavicshordó talicskával és gyékénylészával</p>	<p>Aranymosás nádlésza árnyékában</p>
	
<p>Aranymosó pad</p>	<p>Az aranyhomok kiöblítése</p>

Forrás: <http://mek.oszk.hu/02100/02115/html/1-321.html>

